

TEARS OF GOLD / SOWNAKUNE JASFA

**Małgorzata Mirga-Tas
Valerie Leray
Emília Rigová
Marcin Tas
Kálmán Varady**

**Kuratòr: Dr. Krzysztof Gil
aj Dr. Anna Mirga-Kruszelnicka**

Kálmán Várad, Fleischerblock, 2009,
Courtesy of Gallery Kai Dikhas

31 Žulaj 2019 – 3 Avgust 2019

**Auditorium Maximum UJ
Ul. Krupnicza 33
Kraków**

**Zamangas pre Romani
wistawa performance „Alurican...”
Bogumiła Delimata
i Cristo Osorio**

31 Žulaj 2019 21. 00

„Ach gili,gili tugańi
Syr phuv bikhameskri
Adzia chyrja apre sfeto,
so mariben isy,
Pre manušendyr masa zdrań, cytroń
I dži roveł ratvale jasfenca,
nikon na dzineł kaj isy ɬeskre semenca...”

Fragmènti kotar i poèma “Ratvale jasfa: Sar dukhande amen o niamciska xelade and-i Volhynia kotar o 1943k-to 1944”, so lekhavda i Papùsa [Bronislawa Wajs]

And-i poèma „Ratvale jasfa”, i Papùša (Bronislawa Wajs, 1908-1987) – jekh kotar o maj pinžar-de poètä rromane - mothovel o traša e e dujtone sundalesqe maripnasqe, phendindoj zorale kerleča i individuålo aj kolektivo tràuma so mukhla o maripe and-o ȝivipe e rromenqo and-i Evropa. Minimum 500.000 rroma, rromnä aj ȝavorre mudardile and-o genocidi e rromenqo, ande varesave thema mule ȝi k-o 90% e rromenqo. O eksperiènece e nakhlipnasqe ondile vi maj dughavne, odolesqe so but dešiberša maj palal akava ačhilo „o bistardo Holokaust” - bi pinžaripnasqo, bi dikhipnasqo, bi paćaço. O genocidi e rromenqo sa forminel i transnacionålo kolektivo identitèta e rromenqi, aj lesqe konsekvènce si ȝivde ȝi avdives.

No i memòria e genocidesqi si vi jekh zorali xaing inspiraciaqi, - aj ȝudane šukesqi aj zoräqi - vaś generacie e prazivdenqe save nakhle o genocidi aj vaś lenqe ȝhave. I Ceija Stojka, kotar i Austria, savi prazivda and-o genocidi aj jekh pinžardi piktòrka, lekhavni aj aktivista, labärda i ȝib e artesqi te vazdel somžanipe maškar o rroma te haljoven sode si vasno te dikären ȝivdi lenqi kultura. Oj paćal sas kaj „o rat e viktimenqo ka ovel sownakaj and-o vasta e neve generačiaqe”. I memòria e genocidesqi si jekh astaripe and-o dughavno nakhlipe e rromenqo - no amaro prazivipe si i zor kaj phandel e rromen khetanes avdives. O vürme oven kotor amare nakhlipnasqe save ispiden amen te ušaras i reziliènca, i rezistènca aj i zor kaj sikavel aba amari ekzistènca.

Sar and-o purano àrti Japoniaqo *Kintsugi*, ande savo kotora e phagle keramikaqe si phandle khetanes sownakajeça, ajal vi i identitèta e rromenqi si kidime palpalem, sikavindor jekh gevajipe amare prazivdipnasqe. I filozòvia e *Kintsugi*-aqi phenel kaj o phagipe aj o lačharipe si kotora e ȝivde historiaqe, aj na vareso so kamlol pes učhardo maskença. Vi vaś o rroma, i memòria e genocidesqi si o lipako so phandel e komunitète rromane akanutne, reflektindoj o sumnal šukaripe e rromane kulturaqo savi prazivel.

O sownakaj si i simboli e Devlesqo, vareso so na xasardöl, na phagöl, na merel, ačhol, simboli e perfekciaqo, e spiritualone dudäripnasqo, e vitalitetaqo, e ratesqo, e ȝivipnasqo. Šeliberša, o sownakaj sas phandlo e khameça aj e devleça; o khangerä aj o ikone kerdön sas sownakajeça te reprezentuin o devlikano *sacrum*. Sa kadia, but rromane legènde aj mite labären o simbolizmo phandle e sownakajeça.

I ekspozicia „Sownakune jasfa” sikavel butä artistenqe save keran buti e genocidesqe memoriaça. Prdal i àrta on vakeren pal-i tràuma e dujtone sundalutne maripnasqi, viz den jekh gevajipe e seravipnasqo pal-o rromano genocidi sar jekh prekondicia vaś o mangipe e identitetaqo aj e ekzistenciaqo. O traumatiko malmukhlipe e genocidesqo si paruvdo ande jekh metaforiko sownakaj, savo anel o phagärde kotora e memoriaqe te kiden khetanes o rromano sororripe, vurmisardo no šukar.

Dr. Krzysztof Gil i dr. Anna Mirga-Kruszelnicka, kuratòră

For more information visit:
<https://eriac.org/tears-of-gold-sownakune-japsa/>